

שם קורס (עברית): פסיכולוגיה של המגדר

שם קורס (אנגלית): Psychology of Gender

מספר קורס: 27-914-01

שם המרצה: ד"ר מור אלפא-שקד

שנת לימודים: תשפ"א סמסטר: א

א. מטרות הקורס ותוצרי למידה (מטרות על / מטרות ספציפיות):

הקורס מתמקד בנקודת המפגש שבין פסיכולוגיה ומגדר. במהלך הקורס נדון בתיאוריות פסיכואנליטיות קלאסיות העוסקות בהתפתחות מגדרית, בתיאוריות שהתפתחו מתוך ביקורת פמיניסטית על המשגות אלו, ובתנועה הנמשכת גם כיום בתוך הדיסציפלינות ביחס למיניות, הבדלים בין המינים, מערכות יחסים וזהות מגדרית.

תוצרי למידה

- להכיר את הדיאלוג האינטרדיסציפלינרי רב השנים המתקיים בין פסיכולוגיה ופמיניזם, בהקשר של תהליכים התפתחותיים, חברתיים, ביולוגיים ותרבותיים.
- לקיים שיח השוואתי בין התיאוריות השונות ביחס להתפתחות מגדרית.
- לעמוד על התהליכים החברתיים העומדים בבסיס ההתפתחויות התיאורטיות בתחום.
- לזהות ולנתח השפעות הדדיות של הבניות תרבותיות ומבנים נפשיים אלו על אלה, ולדון במידה שבה הם מעצבים את השיח ואת ההתפתחות הנפשית של המינים.
- לבחון במבט ביקורתי, באמצעות הידע והכלים שנרכשו בקורס, תהליכים עכשוויים בזירה הפסיכולוגית והחברתית ביחס למיניות ומגדר.

ב. תוכן הקורס:

רציונל, נושאים:

1. מבוא – הממשק בין פסיכולוגיה לבין מגדר.
2. סקירת ההבדלים המגדריים שנמצאו במחקרים שונים במתודולוגיות כמותיות ואיכותניות.
3. היכרות עם התיאוריות הפסיכואנליטיות המרכזיות בתחום ההתפתחות המגדרית.
4. סוגיות מרכזיות בדיון האינטרדיסציפלינרי בין פסיכולוגיה למגדר – עבר והווה.

מהלך השיעורים:

הוראה פרונטלית, מולטימדיה (דוגמאות קולנועיות, מוסיקליות וכו'), דיון פתוח, קריאה שוטפת במאמרים ודיון בהם בכיתה.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:
***הקשה על הקישור מובילה לפירוט רשימת הקריאה לכל שיעור**

שיעור (תאריך)	נושא השיעור	קריאה נדרשת
19.10.2020	מבוא : פסיכולוגיה ומגדר - מה ביניהם?	
26.10.2020	מבוא-המשך	פרידן, Stewart & McDermott
2.11.2020	התפתחות בתיאוריות ההתפתחותיות - מגדר בראי הפסיכולוגיה	פרויד, צ'ודורו (1989)
9.11.2020	המשך : תיאוריות התפתחותיות - זהות וקשר	אריקסון, Miller
16.11.2020	מנפרדות להדדיות : הפסיכואנליזה ההתייחסותית	מיטשל וארון
23.11.2020	התפתחות מוסר	גיליגן (2016), Hollway
30.11.2020	נשים על סף 30 : היבטי זהות יחודיים של המעבר לגיל 30 בקרב נשים ישראליות	Arnett, אלמוג ואלמוג
7.12.2020	התבגרות בעידן הטכנולוגי : הגוף הנשי במדיה החברתית	פלד, לחובר וקומס, Bailey
14.12.2020	אמהות, אבהות ואל-הורות	פרידמן, פלגי-הקר
21.12.2020	בריאות ורווחה נפשית	שליו ותודר
28.12.2020	המשך : בריאות ורווחה נפשית	Marecek, טבריס
4.1.2021	מקרה בוחן : טראומה מינית	הרמן
11.1.2021	נשים וגברים במעגל החיים	Ross-Gordon
18.1.2021	סיכום	

ג. דרישות קדם:

אין

ד. חובות / זרישות / מטלות:

נוכחות, השתתפות פעילה בדיונים במהלך השיעורים והגשת עבודה מסכמת. ההרצאות והדיונים בכיתה יתבססו על חומר הקריאה ולכן הקריאה השוטפת של מאמרי החובה היא חיונית.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

הציון בקורס יתבסס על העבודה המסכמת, בה תתבקשו לבחון באופן ביקורתי טקסט תרבותי מן העת האחרונה, באמצעות התיאוריות והכלים לניתוח שנרכשו במהלך הקורס.

ו. ביבליוגרפיה:

מבוא

קריאת חובה

- פרידן, ב. (1963/2006): הבעיה שאין לה שם. בתוך: ד. באום ואחרות (עורכות). *ללמוד פמיניזם: מקראה*. עמ' 48-61. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים.
- Stewart A.J., & McDermott, C. (2004). Gender in psychology. *Annual Review of Psychology*, 55, 519-544.

קריאת העשרה

- מיטשל, ס.א., וארון, ל. (2013). הקדמה. בתוך: ס.א. מיטשל ול. ארון (עורכים), *פסיכואנליזה התייחסותית: צמיחתה של מסורת* (עמ' 17-29). תל אביב: תולעת ספרים.
- Gergen, M. (2001). *Feminist reconstructions in Psychology: Narrative, Gender and Performance*. Thousand oaks: Sage. Chap 1.
- MacMartin, C., & Wood, L.A. (1998). Discourses on discourse: Theorizing women in psychology. *Theory and Psychology*, 8 (5), 707-720.

התפתחות בתיאוריות ההתפתחותיות - מגדר בראי הפסיכולוגיה

קריאת חובה

- פרויד, ז. (1925/2002). כמה השלכות נפשיות של ההבדל המיני האנטומי. בתוך: ע. ברמן (עורך), *מיניות ואהבה* (עמ' 187-194). תל אביב: עם עובד.
- Chodorow, N. (1989). *Feminism and Psychoanalytic Theory*. pp 45-65.

קריאת העשרה

- אורטנר, ש. (2007). האם היחס שבין הנשי לגברי הוא כמו היחס שבין הטבע לתרבות. בתוך: נ. ינאי, ת. אלמור, א. לובין, ח. נווה, ות. עמיאל-האוזר (עורכות), *דרכים לחשיבה פמיניסטית* (עמ' 25-45). רעננה: הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.

- בנג'מין, ג'. (2005). *כבלי האהבה: פסיכואנליזה, פמיניזם בעיית השליטה*. אור יהודה: דביר. פרק 4: החידה האדיפלית. עמ' 149-199.
- פרויד, ז'. (1905/1993). קטע מתוך אנליזה של היסטריה. בתוך ע. ברמן (עורך), *פרויד ודורה* (עמ' 31-101). תל-אביב: עם עובד.
- צ'ודורו, נ. (2013). לקראת אינדיבידואליזם התייחסותי: התיווך של העצמי באמצעות הפסיכואנליזה. בתוך ס.א. מיטשל ול. ארון (עורכים), *פסיכואנליזה התייחסותית: צמיחתה של מסורת* (עמ' 148-173). תל אביב: תולעת ספרים.
- Horney, K. (1939). *Feminine Psychology*. New York: Norton. pp 133-146.
- Layton, L. (2002). Gendered subjects, gendered agents: Toward an integration of postmodern theory and relational analytic practice. In Dimen, M. and Goldner, V. (eds.) *Gender in Psychoanalytic Space: between clinic and culture*. New York: Other Press.

המשך: תיאוריות התפתחותיות - זהות וקשר

קריאת חובה

- אריקסון, א. (1968/1987). האשה והמרחב הפנימי. בתוך ע. עינת (עורכת) ור. הדס (מתרגמת), *זהות, נעורים ומשבר* (עמ' 214-238). תל אביב: ספרית פועלים.
- Miller, J. B. (2008). VI. Connections, disconnections, and violations. *Feminism & Psychology*, 18(3), 368-380.

קריאת העשרה

- Surrey, J. L. (1991). The self-in-relation: A theory of women's development. In J. V. Jordan, A. G. Kaplan, J. B. Miller, I. P. Stiver, & J. L. Surrey (Eds.), *Women's growth in connection: Writings from the Stone center* (pp. 51-66). New York: Guilford Press.
- Josselson, R. (1988). The embedded self: I and thou revisited. In D. K. Lapsley, & F. C. Power (Eds.), *Self, ego, and identity: Integrative approaches* (pp. 91-106). New York: Springer-Verlag.
- Jordan, Judith V. (2018). *Relational-cultural therapy*, 2nd ed. Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Miller, J. B. (1991). Women and power. In J. V. Jordan, A. G. Kaplan, J. B. Miller, I. P. Stiver, & J. L. Surrey (Eds.), *Women's growth in connection: Writings from the Stone center* (pp. 197-205). New York: Guilford Press.

- Surrey, J., & Jordan, J. V. (2012). The wisdom of connection. In C. K. Germer & R. D. Siegel (Eds.), *Wisdom and compassion in psychotherapy: Deepening mindfulness in clinical practice* (pp. 163-175). New York: Guilford Press.

מנפרדות להדדיות: הפסיכואנליזה ההתייחסותית

קריאת חובה

- מיטשל, ס., וארון, ל. (2013). הקדמה. בתוך ס. מיטשל ול, ארון (עורכים), *פסיכואנליזה התייחסותית: צמיחתה של מסורת* (עמ' 17-29). תל אביב: תולעת ספרים.

התפתחות מוסר

קריאת חובה

- גיליגן, ק. (2016). *להצטרף להתנגדות*. בני ברק: הקיבוץ המאוחד. פרק 1: להסתכל לאחור כדי לראות קדימה: התבוננות מחודשת בבקול שונה. עמ' 41-65.
- Hollway, W. (2006). *The capacity to care*. New York, NY: Routledge. Chap 4: Maternal subjectivity and the capacity to care. pp. 63-82.

קריאת העשרה

- גיליגן, ק. (1995). *בקול שונה: התיאוריה הפסיכולוגית והתפתחות האשה*. תל אביב: ספרית פועלים. פרק 2: דימויים של מערכות יחסים. עמ' 49-84.

נשים על סף 30: היבטי זהות יחודיים של המעבר לגיל 30 בקרב נשים ישראליות

קריאת חובה

- אלמוג, ת., ואלמוג, ע. (2016). *דור ה-Y: כאילו אין מחר*. מושב בן שמן: מודן הוצאה לאור. פרק 2: הילד בן 30 – בגרות מעוכבת.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.

קריאת העשרה

- שחר, ר., ושרון, י. (2010). להיות רווקים בישראל: עמדות רווקות ורווקים לגבי רווקות, נישואין ומשפחה. *החינוך וסביבו: שנתון סמינר הקיבוצים*, 32, 277-297.
- Twenge, J. M. (2013). Overwhelming evidence for generation Me: A reply to Arnett. *Emerging Adulthood*, 1(1), 21-26.

- Shulman, S., Barr, T., Livneh, Y., Nurmi, J. E., Vasalampi, K., & Pratt, M. (2015). Career pursuit pathways among emerging adult men and women: Psychosocial correlates and precursors. *International Journal of Behavioral Development*, 39(1), 9-19.

התבגרות בעידן הטכנולוגי: הגוף הנשי במדיה החברתית

קריאת חובה

- פלד, ע., לחובר, ע., וקומס, מ. (2017). נערות וגוף בישראל: סקירת ספרות. בתוך ע. לחובר, ע. פלד, ומ. קומס (עורכות), *נערות וגופן: מדברות, נוכחות, נסתרות* (עמ' 11-39). ירושלים: מאגנס.
- Bailey, J. (2015). A perfect storm: How the online environment, social norms, and law shape girls' lives. In J. Bailey & V. Steeves (Eds.), *eGirls, eCitizens* (pp. 21-53). Canada: University of Ottawa Press.

אמהות, אבהות ואל-הורות

קריאת חובה

- פרידמן, א. (2007). אמהות בראי התיאוריה. בתוך נ. ינאי, ת. אלאור, א. לובין, וח. ונווה (עורכות), *דרכים לחשיבה פמיניסטית: מבוא ללימודי מגדר* (עמ' 189-242). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.
- פלגי-הקר, ע. (2005). מאי-מהות לאימהות. תל אביב: עם עובד, ספריית פסיכואנליזה. פרק 8: האימהות על פי הפסיכואנליזה הפמיניסטית. עמ' 266-302.

קריאת העשרה

- בן-ארי סמירה, ק. (2015). *האב הסמוי מעין: על הנכחת האב בשיח הפסיכואנליטי*. תל אביב: רסלינג. פרק 1: ומה בקשר לאבא?.
- דונת, א. (2010). פרו-נטליזם סדוק: נרטיבים של הולדה ואי-הולדה בישראל. *סוציולוגיה ישראלית*, 2(2), 417-439.
- הקר, ד. (2008). *הורות במשפט*. הקיבוץ המאוחד: ת"א. אבהות: בין תפקיד התנדבותי לתפקיד מובנה. עמ' 77-89.
- פרוני, א. (2009). מבוא: אמהות ואימהות. בתוך א. פרוני (עורכת), *אמהות: מבט מהפסיכואנליזה וממקום אחר* (עמ' 9-22). מכון ואן ליר, ירושלים: הקיבוץ המאוחד.

- צ'ודורו, נ. (2007). שעתוק האמהות – פסיכואנליזה והסוציולוגיה של המיגדר. בתוך נ. ינאי, ת. אלאור, א. לובין, וח. ונווה (עורכות), *דרכים לחשיבה פמיניסטית: מבוא ללימודי מגדר* (עמ' 86-135). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.
- Hollway, W. (2016). Feminism, psychology and becoming a mother. *Feminism & Psychology*, 26 (2), 137-152.
- Shapiro, G. (2014). Voluntary childlessness: A critical review of the literature. *Studies in the Maternal*, 6(1), 1-15.

בריאות ורווחה נפשית

קריאת חובה

- שליו, ע. ותודר, ד. (2005). השפעת המגדר על מחלות הנפש והטיפול בהן. בתוך ר. לב-וילזל, ג. צוויקל, ונ. ברק (עורכות), *שמרי נפשך: בריאות נפשית בקרב נשים בישראל* (עמ' 229-256). באר-שבע: אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

קריאת העשרה

- צ'סלר, פ. (1987). *נשים ושיגעון* (תרגום: שרה סייקס). תל-אביב: זמורה ביתן. עמ' 44-62.
- רדפילד גיימיסון, ק. (1995). *נפש לא שקטה: זכרונות על מצב רוח ושגעון*. תל אביב: מטר. עמ' 9-11, 83-100, 133-162.
- Brown, L. S. (2000). Discomforts of the powerless: Feminist constructions of distress. In J. D. Raskin & R. A. Neimeyer (Eds.), *Constructions of disorder* (pp. 297-308). Washington, DC: American Psychological Association.

המשך: בריאות ורווחה נפשית

קריאת חובה

- טבריס, ק. (1995). *אמת המידה הנשית*. הוצאת אור-עם. פרק 5: אבחון שגוי של הנפש. עמ' 154-189.
- Marecek, J. (2004). Disorderly constructs: feminist frameworks for clinical psychology. In R. K. Unger (Ed), *Handbook of the Psychology of Women and Gender* (pp. 303-316). New York: John Wiley & Sons.

קריאת העשרה

- Rice, J. K., Enns, C. Z., & Nutt, R. L. (2015). Transforming psychological practice with women: An introduction. In C. Z. Enns, J. K. Rice, & R. L. Nutt (Eds.), *Psychological practice with women: Guidelines, diversity, empowerment* (pp. 3-29). Washington, DC: American Psychological Association Press.

מקרה בוחן: טראומה מינית

קריאת חובה

- הרמן, ג'. ל. (1992). *טראומה והחלמה*. ת"א: עם עובד, ספריית אפקים. פרק 1: היסטוריה נשכחת. עמ' 19-49.

קריאת העשרה

- פרנצי, ש. (2003). בלבול השפות בין המבוגרים לילד: שפת הרוך ושפת התשוקה. בתוך ע. ברמן (עורך), *בלבול השפות בין המבוגרים לילד* (עמ' 199-207). תל אביב: עם עובד.

נשים וגברים במעגל החיים

קריאת חובה

- Ross-Gordon, J. M. (1999). Gender Development and Gendered Adult Development. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 84, 29-37.

קריאת העשרה

- פרידמן, א. (1996). באה מאהבה: אינטימיות וכוח בזהות הנשית. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. פרק 7: מתחזקות עם הגיל. עמ' 136-160.

שם הקורס באנגלית:

Psychology of Gender